

birálatát. Éppen ezekben a kérdésekben tájékozatlan és ingadozó annyi oldalról befolyásolt művelt közvéleményünk.

A *III.* (moszkvai) *internacionáléban* erős szervezetet nyert bolsevizmus az alacsonyrendű emberek rettentő szövetsége a tömegek felbujtására. Vezetői hivatásos forradalmárok, a forradalom technikusai. Módszerük: a tömegek lelkének megfertőzése, s ha ez sikerült, a kormányzati hatalom erőszakos megszerzése. Az ipari munkásság, a falusi parasztság és az ifjúság köréből toborozzák hiveiket. Sejtrendszer, szovjetpénz, kiképzett agitátorok, titkos sajtó az eszközeik, erkölcsstelen színház, mozi, irodalom és a sajtónépszerűség Henri Barbusse-jei, Albert Einstein-jei, Romain Roland-jei és Gorkij Maxim-jei a szövetségeseik. Hatalmas tartalékaikat a szociáldemokrácia szolgáltatja. Harci céljaik közé sorozzák a család, a házasság, a magántulajdon, a vallásos, a nemzeti és a keresztény erkölcsi érzés gyökeres kiirtását.

A bolsevista forradalom tanulságai új oldalról világítják meg a *francia forradalom* eseményeit is. A liberális történetírás tévedett, amikor a forradalom sikerét a felvilágosodás eszméinek átütő erejével, a megelőző uralom, az ancien regime hibáival és bűneivel magyarázta és a tömegek, a nép hatalmas erejű, egységes megmozdulásának vélte. A forradalom mindig elszánt, öntudatos és vakmerő kisebbség munkája. Ütközet a fennálló államhatalommal, amelyet megnyer, vagy elveszít. Ezt a haditerv, a stratégia, a végrehajtás, a taktika, a vezérlés, a hadianyag, az alkalmas időpont felismerése, a kormányonüölök gyengesége, s csak igen kis részben az előző uralom bűnei és hibái döntenek el. Háromszázezer jakobinus 35 millió franciát tarthatott, félmillió kommunista 140 millió oroszot tart a terror igájában.

Az *esküdtbírósgot* nálunk a szabadságjogok biztosítékaként szeretik feltüntetni. Folytonosan visszaállítást követelik. Éppen akkor, amikor a gondolkozó emberek elfordulnak ettől az esztelen intézménytől, amely Párisban és Bécsben a botrányos ítéletek sorozatát termeli, s csak ott funkcionál kielégítően, ahol vele szemben a bírónak szinte korlátlan a hatalma: Angliában. Az esküdtszékek meglepő ítéletein nem is csodálkozhatunk, ha tudjuk, hogy míg a szakbíró ítéletért felelős, mert indokairól számot tartozik adni, tárgyilagos, mert a felmerült bizonyítékokat gondosan mérlegelni tartozik, szakember, mert jogtudós, addig az esküdtszék felelőtlen, mert állásfoglalása tényezőiről senkinek sem számol be, elfogult, mert döntését előítélet és érdek, impressziók és érzelmek s a védőügyvéd demagógiája befolyásolja és végül kontár, mert a törvényhez, joghoz mit sem ért. Visszaállítását is bizonyára azért követelik bizonyos oldalról, mert remélik, hogy a sértett szenvedélynek pallosjogot, a politikai izgatásnak pedig teljes szabadságot biztosítana.

Vajha Miskolczi Ágost komoly felvilágosító szava minél szélesebb körben hatna s mielőbb kialakítaná azt a közvéleményt, amely az állam védelmét mindenek fölé helyezi.

Mérey Ferenc.

Székely erdők alján. Irta: **Barabás Gyula.** Mialatt a szerző élesen megfigyelt tájak képét vetíti elénk: egy végtelenül egyszerű falusi történetet mond el, melyet nem a meseszövést találékonysága és a helyzetek feszültsége, hanem a háttér, a hangulat és a szereplő alakok jellemzése tesz érdekessé. Az egész olyan, mint Whistlernek, a híres angol festőnek egy-egy képe, hol a táj körvonalai alig érvényesülnek, mert a szemlélő érdeklődését főleg a színek utolérhetetlen szépsége és harmóniája köti le.

Bajkó Feri visszatér fatornyos házájába, miután a modern industrializmus nyugateurópai Babeljében néhány esztendőt koplalva töltött el. Otthonát az elszegényedés kísértetei végpusztulással fenyegetik. Nemcsak részeges, meghasonlott apjának a portája mutatja ezt a szomorú képet. A falu székelyei egy átok súlya alatt görnyedeznek. Ez általában azokat a népeket sujtja, kiket a kegyetlen sors eredeti foglalkozásuk köréből és életviszonyaiból készül kiforgatni. A napról-napra gyorsabban terjedő elporgárisodás keretei feszélyezik őket. A húnok késő ivadékai egy évezred folyamán alig változó életviszonyok között alakilag megállapodott, viharos történelmi események forratagában végleg kialakult fajjává váltak. Kemények és merevek, mint a kohó izzó poklából kiömlő vas, melyet különleges adottságuk már régóta határozott formába kényszerítettek. Hol védekezve, hol támadva a harcra, mint életcélra, kellett berendezkedniök. Emellett minden más foglalkozás többé-kevésbé háttérbe szorult.

A magyar balsors őket nyugati fajtestvéreikkel együtt egy oly államalakulat prokruszteszágyszerű keretébe szorította, mely minden hódító szándékról lemondott. A háborúelőtti monarchia minden polgárát arra igyekezett nevelni, hogy az úgynevezett termelő munka taposómalmát türelmesen hatja. Mi sem természetesebb, hogy ily körülmények között a merkantil szellemben nevelt és az alázatosság gyakorlására beidegzett népek a székelyekkel szemben előnyös helyzetbe jutottak.

E sorokon elgondolkodva azon tűnődöm, hogy mennyivel különben alakult volna mindannyiunk sorsa, ha utolsó uralkodóink, Nagy Lajos szellemétől áthatva, a húnok ivadékait a Dnyeszter és Alduna partjaira küldték volna portyázni, ahelyett, hogy harci hajlamaik a szőrösnyelvűekkel,

legelők és birkanyájak birásáért vívott verekedésekben és havási csetepatékban talált kielégítést. És ez nem álom! Hiszen a krimi hadjárat alatt a mi csapataink tartották megszállva Moldvát és Havasalföldet... ahonnét sohasem kellett volna kivonulnunk.

Bajkó Feri külföldi tapasztalatait jól gyümölcsözteti. Épp akkor érkezik haza, amikor nagy erdőeladásokból kifolyólag pénz áll a házhoz. Szilárd kézzel megragadja a gyepelt és a családnak az öreg Bajkó kátyuba jutott szekerét kiemeli. A befolyt pénzeket arra használja fel, hogy a leromlott házat, csúrt, marhaállományt rendbe szedje, a cselédséget munkára szorítsa és az adósságokat kifizesse. Ily körülmények között természetes, hogy apa és fiú között ellentétek keletkeznek. Hiszen az öreg Bajkónak első gondja az volt, hogy új puskát és parádés hintót szerezzen. És amellet vígan öntött a garatra...

Megindult a szilvalé
Alsó-Bacanár felé.

Az egész könyvnek egyetlen része sem tanuskodik annyira a szerző finom művészi érzékéről, nemes erkölcsi felfogásáról, mint az, amelyben az apa és fiú közti egyetértés létrejöttét leírja. Az utolsó pillanatban, mielőtt a katasztrófa kiobbanna, Bajkó Feri szellemi és erkölcsi fölénye az öreg természetes vadságát leszereli, sőt elismerésre kényszeríti. Az apa halálának és temetésének leírásában a megnyugvásnak oly hangulata rejlik, amely Dickens művészetére emlékeztet.

A regényben Erdély majdnem valamennyi számottevő népfajával egy-egy jellegzetes képviselője útján ismerkedünk meg. Különös gonddal és szeretettel a székelyeket rajzolja az író: Az öreg Bajkó tetőtől-talpig úr! Még akkor is, ha pálinkás mámorát a takarmányereszben alussza ki és onnét a tegnapi sárral bekent csizmával

búvik elő. Máté félbemaradt zseni! Minden gondolata a mennyiségtan felé vonzza, de ennek csupán alapfogalmait volt alkalma elsajátítani. Napközben deszkát fűrészsel és tárol, este matematikai formulákkal ostromolja az égboltozat csillagjait. Ez a darócruhás aszkéta egyike a Kőrösi Csoma Sándoroknak, kiket a mostoha sors az erdélyi hegyek egy rejtett zugába száműzött és jelentéktelenségre ítelt, holott magasröptű képzeletük a Himalája bércei felé tört.

Pompás alak a kozmopolita örömet megtestesítő Nuridsán. Krisán pápa a jó erdélyi oláh típus képviselője. Ilyen is van! Mintha a régi hellén kultúrának egy csipetnyi maradéka éledne fel benne. Hiszen annak a vérkeveréknek egy parányi részét, mely az ő ereiben csörgedezik, egy görög vércsepp is alkotja. Leánya bájos vadvirág, melyet Bajkó Feri megszerez, anélkül, hogy azt széttaposná. Nem engedi át Hábának, aki fajának minden ellenszenves tulajdonságát egyesíti magában. Ennek a tyúkprókátornak a személyében viszont megismerkedünk oláh fajának azzal a söpredékével, melyből az iskoláztatás, a felületes kultúrmáz mindazon rokonszenves tulajdonságokat kiölte, melyeket a természet ölen nevelkedett egyszerű paraszttól és pásztortól nem lehet elvitatni.

Végül Weisről, a zsidó self-made-manról sem akarok megfeledkezni. Fél emberöltőn át pizokban és megálátásban kínlódva, jólétre és olyan feleségre tett szert, aki a brassói cukrászda habituéival megcsalja. Ennek az embernek nem lehet más vége, mint a cukorbetegség okozta korai halál és egy szobor a brassói zsidótemetőben.

A regény vége? ... Happy end.

De nem az a szokásos befejezés, mely az anyakönyvvezető előtt zárul s pár esztendő múlva viruló gyermek-sereget vonultat fel. Bajkó Feri (sej-

tem róla, hogy anyja révén egy kis örömeny vér is csergedez az ereiben; a Jakab családi név is erre enged következtetni), nem kalandor, aki maga mögött elégeti a hazavezető hidakat. Miután hazai portáját rendbe szedte és azt a megbízható Máté gondjaira bízta, kimegy a világba, hogy ott az erdőeladásból eredő pénzzel egzisztenciát teremtsen. Külföldön kifinomult ízlésének jobban megfelel ez, mint az otthoni nem éppen épületes viszonyok. Sejtjük, hogy sikerülni fog neki. Ha valami volna, ami aggodalomra szolgáltatna okot, az csak a pápa könnyűvérű leánya lehet, aki Párizs iránti vonzalmát egy pillanatig sem titkolta.

Ez mindenesetre új regény kiindulási pontja lehet. Reméljük, hogy a szerző mielőbb meg is fogja írni.

Maderspach Viktor.

Londesz Elek : Az arany pávák dala.

Költemények. — Budapest. — A költő mögött már több évtizedes fordítói mult van. Tőle kaptuk Shakespeare kortársának, a fiatalon elhunyt angol Marlownak Faustját magyar fordításban. De különös kedvvel fordít perzsa költőkből is, főleg Firduszi Sah-Naméjának epizódjaiból. Ebben az új kötetben is a Sah-Name Fausthoz hasonló alakjának, Daháknak a történetét fordítja «Kígyósvállú királyfi» címmel. Dahák eladja magát Iblisnek, a dűvek (ördögök) fejedelmének, hatalomra jut, de az ördögök kezében van. Az ördög csókjára válláiból kígyók nőnek, a lelkifurdalás kígyói s ezeket Iblisz parancsára emberi agyvelővel eteti. Dahák halomra öleti alattvalóit a drága táplálékért. De megálmodott végzete beteljesedik. Megszületik a jövődölt gyermek: Feridun, aki az ördög hatalmát Dahák uralmával együtt megtöri. A mese Feridun gyermekségére vonatkozó motívumai érdekes hasonlóságot mutatnak a Krisztus-legendák motívu-